

In de marge

In „Humanist” van 1 augustus '73 en 1 januari '74 hebben wij aandacht gegeven aan vragen die het Nederlandse lid van het Europese Parlement drs. D. Eisma aan de Europese Commissie stelde. Dit naar aanleiding van een E.G.-publikatie waarop „Humanist” was ingegaan.

De beantwoording van de eerste serie vragen van de heer Eisma kon met niet veel meer vergeleken worden dan met „een kluitje in het riet sturen”. Toen stelde de heer Eisma nieuwe vragen, luidend:

- Deelt de Commissie mijn mening dat voortgaande groei van de bevolking in Europa de leefbaarheid nadelig zou beïnvloeden en zo nee, waarom niet?

- Zou de Commissie een jaarlijkse bevolkingsgroei van de betreffende 29 landen, die in de periode 1950-1960 0,95% bedroeg en in het volgende decennium opliep tot 1,0%, als een (zeer gering) *herstel* kwalificeren?

- Zou de Commissie de daling van de groei in Polen van 1,9% tot 1,5% abrupt maar „nog bevredigend” noemen?

- Is de Commissie niet van mening, dat, indien de bevolkingsgroei in Oostenrijk van 0,2% tot 0,4% als „overwonnen stagnatie” en de vruchtbaarheid in Frankrijk als „bevredigend” wordt gekwalificeerd, dit uiting geeft van een onjuiste interpretatie van de bevolkingsgroei?

Hierop antwoordde de Commissie van de Europese Gemeenschappen als volgt:

„1. De vraag wat het optimale percentage van een bevolkingsaanwas is, verdient ongetwijfeld steeds meer aandacht. Noch theoretische verhandelingen, noch politieke debatten (waaraan de Commissie in zekere mate heeft deelgenomen) kunnen tot een algemeen geldende konklusie leiden. In de Gemeenschap veroorzaakt de bevolkingsaanwas in bepaalde landen waar de bevolkingsdichtheid reeds een zeer hoog niveau heeft bereikt ernstige problemen, andere lid-staten daarentegen hebben te maken met problemen van een stagnerende bevolking, of van een te dunne bevolking, welke eveneens kostbaar is.

2 t/m 4. De Commissie is het met het geachte Parlements lid eens dat de in de bewuste tekst gebezigde kwalificaties het probleem al te zeer vereenvoudigen door bevolkingsaanwas systematisch gelijk te stellen met vooruitgang.”

Met wat goede wil onzerzijds: een (aanzelende) mentaliteitsverandering van de Brusselse heren lijkt op gang te komen. Goed werk, heer Eisma!

Fiege

Hoofdbestuur

Ditmaal gaat het over de vergadering van 8 maart, waarbij een gast uit Zeist er getuige van was dat we de minst bezette hoofdbestuursvergadering sinds tijden beleefden. Er waren er slechts zes van de veertien hoofdbestuursleden. Gelukkig dat we én een lichte agenda hadden én geen quorum kennen. Van de acht afwezigen hadden er zes kennisgeving vooraf gedaan. Het viel zo dat er velen tegelijk – want we zijn nu eenmaal actievelingen – verplichtingen elders hadden. Ook Rood was er niet, en Spigt zat voor.

Een lichte agenda schreef ik zoëven. Het ligt er maar aan hoe je het bekijkt. Er was weinig dat om moeilijke beslissing vroeg. Maar er was wel meer dan anders dat principiële discussie op kon leveren. Van die kant bekeken hadden we dus een zware agenda. Zo was er het punt of iets buiten het menselijk erkennen om waardigheid kan bezitten. Waardigheid is een toe-ge-oordeelde kwaliteit, en degene die toe-oordeelt is – wij kennen geen andere mogelijkheid – altijd de mens. Als wij dus zeggen dat de natuur (wat dit ook weer moge zijn) gelijkwaardig is aan de mens, dan is het dus de mens die vindt dat de natuur een waarde heeft die gelijk is aan de waarde die hij zichzelf toekent, maar niet iets van die natuur zelf. Waar je over kunt praten is dus of je het met dit oordeel eens bent of niet, maar niet of het buitenmenselijke als zodanig waardigheid – of gelijkwaardigheid – „bezit” zoals het andere wel buitenmenselijke eigenschappen kan bezitten. Kortom: als mens oordelende ontkomen we nooit aan de mens.

Ziezo, dat was dan een stukje discussie – uiteraard in mijn weergave – naar aanleiding van een notaatje over waardigheid dat door van de Willik was uitge-

bracht, en waar commentaar op was van Spigt. Deze discussie is nog steeds uitvloeisel van het op het Congres uitgebrachte Humanistisch Perspectief. Dit soort discussie dient ervoor om aan dat Perspectief te blijven werken.

Misschien komt de lezer langzamerhand wel in de war, maar er wordt ook gewerkt aan een niet al te lang stuk dat Humanistisch Mensbeeld heet. De aanleiding was ditmaal niet het verzamelstuk Humanistisch Perspectief, maar de discussie naar aanleiding van het rapport Productie en Konsumptie. Wat voor mens staat ons eigenlijk voor ogen, die zich moet gaan matigen bij zijn productie en consumptie en die rechtvaardiger moet worden bij de wereldinkomensverdeling? Om dit te verhelderen zijn bij elkaar gaan zitten: van Praag, Thoenes en Spigt. Op deze vergadering was aan de orde het tussentijds bericht dat aangeeft wat er in het mensbeeld-stuk zal worden behandeld.

Er waren enkele suggesties voor de samenstellers, en zo proberen we ook met dit stuk te blijven: hoogwaardig én actueel genoeg; dicht genoeg bij wat er gebeurt én op meer (heilzame) afstand van wat er telkens gebeurt dan de politieke partij. Want wat we als Humanistisch Verbond willen zijn is een geestelijk centrum dat gezag heeft, en dus de aandacht trekt als het uitspraken doet van morele aard.

Belangwekkend was ook de discussie over geestelijke verzorging van minderjarigen in Rijksinrichtingen. Hierbij was Uitenbogaard, de centraal geestelijk raadsman bij Inrichtingen van Justitie aanwezig. Hij had het gesprek gevoerd bij de Directie Kinderbescherming van het Ministerie, en van hem was het rapport dat werd besproken.

In de geestelijke verzorging van deze – soms moeilijk benaderbare – minderjarigen nemen wij geen plaats in, en nu we dit bij de officiële instanties ter spra-

ke brengen blijkt dat er nog al wat malaise bestaat bij de wel aanwezige godsdienstige geestelijke verzorging. Wat men misschien onvoldoende ziet is dat onze benadering anders is dan die in de godsdienstige g.v., welke onwillekeurig nog steeds als maatstaf geldt. Voorts heeft de staf van de inrichtingen misschien onwillekeurig wat de neiging om te denken dat er buiten de pedagogiek van de inrichting zelf om geen benaderingen meer nodig – of zelfs mogelijk – zouden zijn. Het zou niet de eerste keer zijn als ook hier wil blijken dat men achteraf toch wel blij is met wat samenspel met een instantie van buiten de inrichting. In elk geval zouden wij deze g.v. wel eens willen aanpakken. Dat komt in de ministeriële directie en bij de inrichtingsdirecties verder ter sprake.

Directeur van Oosten van Humanitas gaat deel uit maken van het HIVOS-bestuur. Graag akkoord. Voorzitter, secretaris, penningmeester en directeur gaan weer spreken met het bestuur van het Steunfonds; we spraken even over het actueels dat er met dit fonds loopt. Zulke periodieke bestuursgesprekken zijn altijd nuttig, en zelfs noodzakelijk naar de ervaring uitwijst.

Hommes blijkt voorzitter te zijn geworden van de Nationale Commissie Ontwikkelingssamenwerking; we komen hierop terug.

Voorts hebben we weer een Gewest Zuid-Holland. Vroeger waren er Zuid en Noord, waarvan de eerste werd opgeheven. Nu is er – mede om het randstadclubverband te kunnen blijven verzekeren – weer één Gewest.

Enige persoonlijke berichten tot slot: d'Angremont blijkt goed herstellende te blijven. Maar nu is Polet weer in het ziekenhuis, en dat is niet voor de eerste keer. Wij hopen dat Theo er ook ditmaal weer goed uit komt. Daar is goede hoop op.

Wichers, Driebergen, 9 maart.

Wij stellen U voor:

P. Spigt

P. Spigt. Geb. 20 oktober 1919. Studeerde Nederlands en Geschiedenis. Colleges bij Leo Polak en H. J. Pos. Leraar. Sinds 1946 werkzaam bij de circulatiebank.

F.: Wat heeft u bewogen lid te worden van het hoofdbestuur?

S.: In het algemeen komt iemand er niet door innerlijke bewogenheid toe zich in de richting van een plaats in het HB te be-geven.

Misschien strekt dat niet eens zo erg tot aanbeveling. Je wordt gewoonlijk bij de arm gepakt en er in gesleurd. Maar je moet natuurlijk wel in de buurt zijn en opvallen door activiteit die in de hoofdbestuursacti-viteit past.

Nu heeft mij van heel jong af mateloos ge-boeid de vraag: wat bezielt de mensen, in hun walgelijke bezigheden zowel als in hun verheven toewijdingen.

Ik heb veel gekeken, geluisterd, gelezen – om te ordenen, om iets te begrijpen en ik kwam al gauw tot de conclusie dat mensen ontzettend verminkt, vergroeid raken door-dat zij, onkritisch opgevoed, wat spelerig opgeleid, steeds weer de dupe worden van het gemakkelijke vooroordeel, van de leuke onzin, van het vereenvoudigende dogma – en dáárdoor vervallen tot zachte of harde onverdraagzaamheid, haat en zelfs tot ge-weld. Als je dat bedenkt, dan moet je er ook wat aan doen. Ik zat al jong in de vrije jeugdbeweging, later in de vrijdenkersorga-nisatie. Maar geleidelijk had ik steeds meer respect gekregen voor de humanistische be-weging die positief ook werkte aan een wel-doordachte levensovertuiging.

Toen ik dan ook destijds gevraagd werd door Jaap van Praag om zitting te nemen in het Hoofdbestuur, heb ik dat na enige tijd gedaan.

F.: Wat ziet u als voornaamste taak van het Verbond?

S.: Ik heb direct erg genoten van het mee-doen in het team van het Hoofdbestuur. Het was een gezelschap van uiterst kriti-sche, zeer bekwame mensen – die ieder voor zich al een zinrijk leven leidden in een vruchtbare, vaak omvangrijke carrière – maar die in dit college als ploeg hun krach-ten gaven aan veranderingen in de maatschappij om de discriminatie van de onge-lovigen te breken en ruimte te scheppen

voor de vrije ontplooiing van de mens als zedelijk wezen.

Het eerste deel van die doelstelling: de rechtspositie van de humanist, is in beginsel vervuld, *praktisch* nog lang niet geheel.

Maar het tweede deel: ruimte scheppen voor de mens (om het nu maar zo kort aan te duiden) is een oneindige taak. Dat is die verhelderende, verduidelijkende, opvoe-dende taak om mensen te doen groeien tot dat glorieuze van kritisch bewustzijn, maar zó dat ze ook actief werken om voorwaar-den te scheppen tot bevrijdende ontplooi-ing van anderen. Het humanisme is mis-schien wel vooral een actieve pedagogie.

F.: Welke rol dient daarbij het Hoofdbes-tuur te spelen?

S.: Met deze soort van vragen weet ik nooit goed raad. Het HB is een club van mensen, die gekozen zijn om leiding te ge-ven aan het Verbond. Nou kun je natuur-lijk niet net doen alsof je dan verder niets meer met de leden van dat Verbond te ma-ken hebt. Maar aan de andere kant kun je er niet aan voorbijzien dat zo'n congres, waarop het HB is benoemd, dit doet in de hoop dat die groep mensen een enorme duw geeft om die kar van het Verbond te doen rollen.

Er valt geweldig veel werk te verrichten om deelneming van het HV aan het sociaal-culturele leven te versterken, om initiatie-ven uit te denken, werksoorten te ontwik-kelen, om doeleinden van het humanisme te realiseren – en dáárbij zoveel mogelijk mensen uit het Verbond te betrekken. Het is mijn aard, mijn aanleg misschien wel, om de rol van zo'n gekozen team van hoofdbestuurders te zien als een *hoofdrol*, het is een voorhoede. De rol wordt eigenlijk in de vervulling er van geschreven.

F.: Wat trekt u bij dit werk speciaal aan?

S.: Verscheidene dingen trekken mij aan. 't Liefst lig ik in de zon, met een boek, als alibi. Maar dat kan niet altijd. Jarenlang heb ik verschrikkelijk veel spreekbeurten vervuld voor De Dageraad en voor het Verbond. Ik heb dat met plezier gedaan en zonder veel verdriet getemperd. Vrijwel van het begin af ben ik druk bezig geweest met de humanistische bejaardenhuisvesting, zó intensief dat we er álles van wisten. Bijle-veld, Knap, Mevr. Polak. We waren han-

delsreizigers in bejaardentehuizen. We wa-ren uitgekookt zowel in de ideologie áchter dit werk, als in de prijzen van bouw, ex-ploitatie, keukenpannen, gordijnen, stoelen voor mensen met rugklachten, salariëring van hoofdverpleegsters, naamplaatjes op deuren, mitsgaders van de CBS-kaart van de onkerkelijkheid in Nederland.

Schrijven vond ik ook wel prettig. Tien jaar lang heb ik wekelijks kronieken in De Vrijdenker geschreven over curieuze men-sen in de geschiedenis die met moed, beleid en trouw en veel verstand, dwars tegen de stroom van hun tijd in, het ondogmatische denken hebben ontwikkeld. Daar moet je ook eens mee ophouden. Maar schrijven vind ik wel het verrukkelijkste dat er on-der de openbare bezigheden bestaat. Nu werk ik ook aan Rekenschap mee, en dat vind ik bijzonder belangrijk. Ik bedoel: meewerken aan de vorming van een door-dachte opinie, aan de formulering van uit-gangspunten en doeleinden van de huma-nistische levensovertuiging. En nu op dit moment: Van Praag, Thoenes en ik werken aan de tekst van een document voor het hoofdbestuur – de beschrijving van het hu-manistisch mensbeeld (dat natuurlijk ook omtrekken van een maatschappijvisie moet opleveren). Want *dat* is van het grootste belang: we moeten proberen ons zo helder mogelijk voor ogen te halen hoe de mens er uit ziet, hoe hij zal reilen en zeilen, zal denken en handelen, die wij als ideaal of misschien als utopie, als horizon ons voor-stellen, want aan *dat* beeld moeten we toet-sen wat we *nu* behoren te doen en te laten. Zo zijn we wel een beetje bezig.

TELEVISIE-UITZENDINGEN

Ned. I ± 22.30 uur:
zondag 31 maart: **25 jaar HSHB**
zondag 14 april: **H.O.I.**

RADIO-UITZENDINGEN

Vrijdag 5 april 16.45-17.00 uur,
Hilversum I:

Laat je niks wijsmaken in dit kwar-tiertje, maar vind zelf iets van de commentaren, interviews en infor-matie van mensen die wat zien in de mens.

Zondag 7 april 9.45-10.00 uur,
Hilversum I:

Involoeeningen in humanisme (23). Maandelijks reeks vraaggesprek-ken waaruit blijken kan hoe ver-schillend en hoe overeenkomstig diverse mensen het begrip Huma-nisme elk voor zichzelf „invullen”.

Vrijdag 12 april 16.45-17.00 uur,
Hilversum I:

Laat je niks wijsmaken in dit kwar-tiertje, maar vind zelf iets van de commentaren, interviews en infor-matie van mensen die wat zien in de mens.

Coornherthuis

Humanistisch Vormingscentrum
voor militairen te Driebergen

Het Coornherthuis te Driebergen is een vormingsinstituut. Het vormingswerk vindt er plaats vanuit de humanistische levensvisie. Het maakt onderdeel uit van de humanistische geestelijke verzorging in de Nederlandse Strijdkrachten.

In het onderstaande wil ik proberen iets duidelijk te maken over de stand van zaken in dit werkveld en tevens iets aanstippen van wat wenselijk en misschien ook mogelijk is in de naaste toekomst.

*Ons Vormingshuis voor
jonge militairen
Coornherthuis te Driebergen*

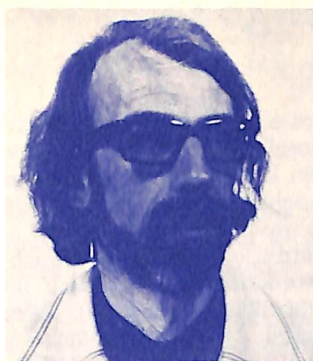
Over het begrip „vorming”, wat het is of wat het zou moeten zijn, bestaat veel verwarring. Er zijn bovendien vele soorten vorming. Sommige lezers hebben zich waarschijnlijk via gesprekken hierover en via pers, televisie en radio een bepaald beeld gevormd van wat er op vormingscentra gebeurt. Vaak is dat beeld van dien aard, dat men bij het horen van het woord vorming alleen al kopschuwt wordt.

Ook voor vele militairen lijkt een bezoek aan het vormingscentrum vaak geen aantrekkelijke zaak. Hier speelt onbekendheid met het werk en soms ook negatieve ervaring vóór de dienstdienst een belangrijke rol. Vele dienstplichtigen weten trouwens niet eens dat zij minstens tweemaal in hun dienstdienst uitzonderingsverlof kunnen krijgen voor drie dagen vorming. Via affiches, mededelingen van raadslieden en mond-tot-mond reclame van ex-deelnemers mogen we dan toch jaarlijks een *tweeduizend bezoekers* in ons centrum ontvangen!

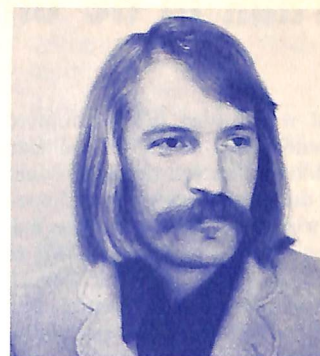
De motieven voor het komen zijn uiteraard nog al verschillend, al geven de meeste dienstplichtigen graag toe dat ze liever een paar dagen humanist dan infanterist zijn (de uitdrukkingen zijn wat ongenueanceerd, maar hebben alle dezelfde strekking). Het overgrote deel is bij binnenkomst welwillend gestemd. De moeilijkheid is echter dat men als groep er dikwijls moeite mee heeft te besluiten wat men eigenlijk wil.

Wat men gemeenschappelijk heeft, is het militair-zijn. De beleving daarvan uit zich in een scala van geijkte uitdrukkingen, variërend van „ik zit gematst” tot „zwaar klote”. Sommigen nemen het kazernebestaan duidelijk mee, zelfs naar het centrum, anderen willen dan juist „normaal” zijn en van de dienst niets horen, terwijl weer anderen de zaken van het militaire bestaan eens op een rijtje wensen te zetten.

Het maakt vanzelfsprekend nogal verschil uit of de wat afgestompte meeloper, de kritische en actieve V.V.D.M.-er, de uiterst links B.V.D.-er of de wapenweigeraar ons met een bezoek vereert. Voor de een is het bovendien veel moeilijker dan voor de an-

Vormingsleider A. Struik

Vormingsleider H. Oortgijzen

der om in een vrije sfeer besluiten te nemen en bezig te zijn. Voor allen geldt dat men uit een werksfeer komt waar eigen initiatief matig tot niet gehonoreerd wordt.

Daar sta je dan als humanistisch vormingswerkbegeleider. Je merkt, dat je twee dingen centraal moet stellen, n.l. vrijheid en verantwoordelijkheid. Dit houdt in de praktijk van mijn werk in, dat ik bij de deelnemers een beroep moet doen op vrijwilligheid in alle opzichten. Dit schept uiteraard een spanningsveld. We hebben nu eenmaal te maken met mensen die komen uit een situatie die als gedwongen wordt ervaren, dienstplicht heeft een afgedwongen karakter, bij een aantal militairen is de motivatie gering (wat er aanvankelijk van aanwezig was, verdwijnt meestal tijdens de dienst). Waar je dan naar zoekt is het vinden van een toegang tot de wijze waarop die verzameling individuen één bepaalde situatie ondervindt en dat is in dit geval duidelijk de krijgsmacht; klimaat, doel, sfeer, werkverhoudingen hierin. Wij mogen immers niet vervallen in vrijblijvendheid; naar mijn mening schiet vormingswerk aan zijn doelstelling voorbij wanneer men de situatie niet mede in beschouwing neemt: de mensen komen uit die situatie en gaan daar ook weer naar terug.

Een belangrijk aspect van het humanisme is voor mij de opvatting dat de mens recht heeft op zelfbestemming. Dit kan ik alleen maar waarachtig menen als ik andere mensen dat recht geef. Maar even belangrijk is dat we ons verdiepen in de mogelijkheden en voorwaarden om te komen tot verantwoordelijke zelf-bepaling. Naar mijn mening dient de mens te komen tot ontleiding van de situaties waarmee hij te maken heeft, zijn omgeving, zijn thuis, zijn werk enz. Hoe vinden we dat? Klopt mijn beeldvorming van een en ander met de werkelijkheid? Willen we wat we doen? Je wilt, dat mensen gaan nadenken over wat zij doen. Bij het aanvaarden van verantwoording hoort nadenken. Wij doen daar een beroep op. Denk na over de gevolgen van jouw denken en handelen voor jou en voor de gemeenschap! Moet er iets veranderen?

Het vormingscentrum organiseert dus bezinningsbijeenkomsten, maar we zijn er (zij het wat laat) achter gekomen dat er méér mogelijk is. Om duidelijk te maken wat ik bedoel, citeer ik Walter Benjamin uit een boek van Giesecke:

„Er zijn in Duitsland altijd veel mensen geweest en er zijn er vandaag nog velen, die menen, dat wat zij weten en dat zij het weten, reeds voldoende hefboom is voor de verhoudingen en van daaruit zou alles anders moeten worden. Op welke wijze aan dit weten enige richting zou kunnen worden gegeven en met welke middelen men het onder de mensen zou dienen te brengen, daarover hebben zij maar zeer vage voorstellingen. Zij beklemtonen, dat het nu juist gezegd moet worden, basta. De gedachte is hen volkomen vreemd, dat een weten, dat generlei aanwijzing bevat ten aanzien van zijn verspreidingsmogelijkheid, weinig helpt en dat

het in waarheid eigenlijk helemaal geen weten is”.

Vormingswerk heeft dus een eigen strategie te ontwikkelen, die gericht is op de emancipatie van de deelnemers. We moeten ons oefenen in bevrijding uit de onmondigheid en al te grote afhankelijkheid. Vorming bedoelt niet alleen uitbouw van het reeds manifeste, maar ook verandering voor zover daarmee rijker ontplooiing van het individu en/of de groep wordt beoogd.

En hier komt een „puntje moeilijk”, zoals militairen dat wel uitdrukken. Vaak kan naar mijn mening zelfs een „puntje fout” worden gekonstateerd. Het gaat er namelijk niet om, dat de vormingswerker zijn eigen visie erdoor drukt. Onterechte beschuldigingen zeggen vaak veel over de mentaliteit van de man die het resultaat van vormingswerk met argusogen bekijkt. Niet

(vervolg op pag. 8)

Discussiegroep

Doorbraak in de ontwikkelingssamenwerking

De laatste tijd wordt men gekonfronteerd met een groeiend wantrouwen ten aanzien van de ontwikkelingssamenwerking. Meer en meer wordt de vraag opgeworpen of onze hulp eigenlijk wel helpt. Een dergelijke kritische instelling dient uiteraard positief te worden beoordeeld, ware het niet dat zij soms uitmond in een volslagen gebrek aan interesse voor de wijze waarop ontwikkelingssamenwerking bedreven wordt. Juist gezien de toenemende nood in de Derde Wereld, is een mobilisatie der publieke opinie op dit punt meer dan gewenst, en wordt ontwikkelingsdukatie in eigen land een noodzaak.

Een zeer goede stap in deze richting is onlangs door Humanitas, in samenwerking met het Humanistisch Instituut voor Ontwikkelings-Samenwerking (HIVOS), gezet. Na een zeer intensieve gezamenlijke voorbereiding kon op 17 februari jl. het startschot worden gelost voor een konferentie over ontwikkelingssamenwerking. Deze konferentie werd bijgewoond door een groot aantal deelnemers, waaronder leden van Humanitas, Humanistisch Verbond, een delegatie van de Vereniging voor Milieudefensie en andere belangstellenden. Gemakkelijk kregen zij het niet. In een pittige inleiding wees Professor Bremen erop, dat de tegenstelling Rijke-Arme landen moeilijk gehandhaafd kon blijven. Ook in de Arme Landen zijn er uiterst Rijke groeperingen, die zich weinig om hun Arme lotgenoten bekommeren. Het gevolg hiervan is dat hulp, die aan deze groeperingen gegeven wordt, zeker niet bij de massa der bevolking terecht komt. Voor de hulpverleners is het dan ook een absolute voorwaarde om na te gaan of de hulp wel goed besteed wordt.

De deelnemers aan de konferentie werd direkt al de mogelijkheid geboden om na te gaan of zij een konkrete bijdrage aan de ontwikkelingspolitiek konden leveren. Op de konferentie was nl. een verkooptentoonstelling van batiks, opgezet door de Stichting AfzetBevordering van Artikelen uit Landen in ontwikkeling (ABAL). Deze werkmatschappij ABAL, opgericht vanuit HIVOS, stelt zich ten doel om, ten behoeve van de lokale bevolking in de Derde Wereld, konsumptie-artikelen die door henzelf gemaakt zijn, hier in het Westen op de markt te brengen.

Aan de konferentiegangsters werd eveneens de gelegenheid geboden om zich in te leven in de ontwikkelingsproblematiek. Het middel hiertoe was het z.g. Wereldhandelsspel. In dit spel participeren een drietal Arme en een tweetal Rijke landen. De bedoeling is om te komen tot de produktie van kartonnen kubussen. Hiervoor hebben de Arme landen enkel de beschikking over karton, terwijl alle benodigde gereedschappen aan de Rijke landen toebedeeld zijn. Het spel geeft treffend aan hoe zwak de positie van de Arme Landen op de wereldmarkt is. Het was echter typerend voor de geest der konferentie, dat de Arme Landen ondanks hun achterstand, middels onderlinge samenwerking, toch tot een hogere produktie kubussen kwamen dan de Rijke Landen. De konferentie mondde uit op de vraag hoe het beginnend samenwerkingsverband tussen Humanitas en HIVOS gestalte kon worden gegeven. Het was verheugend om te zien dat er binnen Humanitas een groot aantal mogelijkheden werd geopperd om ook een bijdrage te leveren aan het ontwikkelingswerk. De één zocht het in het werven van fondsen voor ontwikkelingsprojecten, de ander voelde meer voor eduka-

tieve activiteiten in eigen kring, een derde meende dat een kritische begeleiding van het overheidsbeleid op dit punt hoogst gewenst was.

Erg enthousiast was men in het algemeen over het initiatief van ABAL waarover wij hierna nog iets willen zeggen.

Het is nog te vroeg om over de behaalde resultaten te juichen. Toch lijkt het erop, om de woorden van een konferentieganger te gebruiken, dat met deze konferentie niet een einde is gekomen aan, maar veeleer een begin is gemaakt met activiteiten op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking.

De Stichting ABAL

Op dinsdag 18 februari 1974 presenteerde ABAL zich voor het eerst officieel naar buiten toe met een verkooptentoonstelling van batiks uit Sri Lanka (het voormalige Ceylon) in Het Drieluik te Den Haag.

De ambassadeur van Ceylon en toekomstig sekretaris-generaal van de UNCTAD, Dr. Gamani Corea, was bereid gevonden deze tentoonstelling te openen. Na zijn inleidende toespraak tot de vele aanwezigen, ontstak hij een olielamp: het Ceylonese symbolische ceremonieel bij het openen van tentoonstellingen.

Vervolgens was er voor de aanwezigen gelegenheid om de talrijke fraaie batiks, die ABAL van de Sarvodaya Shramadana Beweging heeft afgenomen, te bezichtigen. Deze beweging stelt zich ten doel om op basis van lokale tradities een bijdrage te leveren aan de dorpsontwikkeling in Ceylon. Tezamen met de bewoners van nu al zo'n 500 dorpen probeert men nieuwe activiteiten te initiëren of bestaande activiteiten te verbeteren.

Op initiatief van deze beweging is nu een stuk industriële activiteit (het batikken) naar het platteland gebracht, waardoor een extra inkomstenbron voor de boeren is gecreëerd. ABAL neemt de produkten van deze beweging af. Hierdoor krijgt de lokale producent in een Arm Land de kans zijn produkt op de westerse markt te brengen. Bovendien is *hij* het, en niet de tussenhandel, zoals zo vaak gebeurt, die van de opbrengst van het produkt profiteert.

ABAL betreft nl. rechtstreeks van de kleine producent artikelen, zonder dat er tussenhandel aan te pas komt. De bij de verkoop van deze artikelen verkregen winst vloeit vervolgens voor een deel direkt naar projecten ten behoeve van de lokale bevolking terug.

Het overige gedeelte dient ter aanvulling van het werkkapitaal van ABAL, opdat steeds méér artikelen kunnen worden betrokken, opdat steeds méér lokale producenten in de gelegenheid gesteld kunnen worden om hun produkten hier op de markt te brengen.

De batiktentoonstelling was voor ABAL slechts het begin.

Steeds meer produkten uit de Derde Wereld zullen op steeds meer punten te koop worden aangeboden. Maar bij dit alles blijft hetzelfde principe van kracht: alleen verkoop ten behoeve van de lokale bevolking in de Derde Wereld.

P. Gransbergen

Hoekje van de ABAL-tentoonstelling

NIEUWS UIT DE GEMEENSCHAPPEN

Gemeenschap Lochem

Op 22 februari sprak dr. Mansholt voor de Gemeenschap Lochem eveneens over het overlevingsvraagstuk.

Ook in Lochem was er veel belangstelling voor deze in de foyer van de schouwburg gehouden bijeenkomst.

Enkele pregnante uitspraken van dr. Mansholt luiden:

- Het voedselvraagstuk zal de energiekrisis in de schaduw stellen. Er moet een wereldorganisatie komen die zich met dit vraagstuk bezighoudt.
- De stelling dat de rijke landen economisch moeten groeien is niet waar. Zo lang

we in dit tempo blijven groeien, is er geen sprake van dat de kloof wordt overbrugd tussen arme en rijke landen.

- Het is haast weerzinwekkend hoe we ons druk kunnen maken als we niet voldoende benzine voor onze heilige koe, de auto, hebben. We moeten ons schamen.
- In 1985 zullen ongeveer 300 bedrijven de bedrijvigheid in de wereld kunnen controleren. Hij zei naar aanleiding hiervan: „Het gaat falikant verkeerd. Dat is het resultaat van onze politiek van de laatste jaren”.
- Er zijn thans 100 miljoen analfabeten méér dan tien jaar geleden.

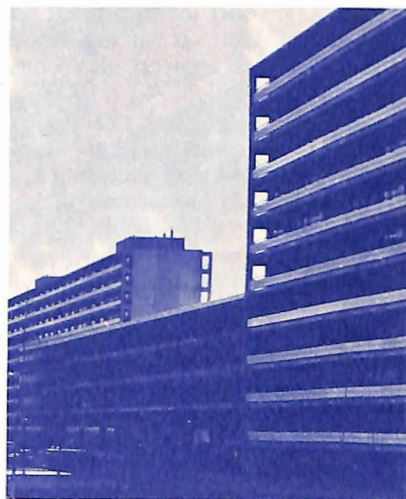
Nieuws van de H.S.H.B.

Purmerend

Het verzorgingstehuis van de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Buitenkerkelijke Bejaarden „Waterland” te Purmerend zal omstreeks augustus 1974 voor bewoning gereedkomen. In dit tehuis zal aan 164 bejaarden huisvesting en verzorging geboden kunnen worden. Buitendien worden 218 flatwoningen gebouwd, waarvan de eerste reeds in mei voor bewoning gereed zijn.

Deze woningen zijn bestemd voor bejaarden, die een zelfstandige huishouding kunnen voeren. De inschrijving voor deze woningen werd reeds eerder opengesteld en aangekondigd in ons vorig bulletin.

Met de gemeentebesturen van Purmerend en Amsterdam is de afspraak gemaakt, dat ook Amsterdamse bejaarden in aanmerking komen voor plaatsing in het verzorgingstehuis dan wel toewijzing van een woning.

Zij, die voor inschrijving op de lijst van gegadigden voor plaatsing in het verzorgingstehuis in aanmerking wensen te komen, dienen:

- kontribuant te zijn van de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden te Amsterdam;
- woonachtig te zijn in Purmerend of omgeving of een binding met deze stad te hebben dan wel woonachtig te zijn in Amsterdam.

Aanmeldingsformulieren kunnen, uitsluitend per briefkaart, worden aangevraagd bij de opnemingskommissie van de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Buitenkerkelijke Bejaarden „Waterland”, Postbus 198 te Purmerend.

Ekologie-rapporten

Van de door het Humanistisch Verbond gepubliceerde konsept-rapporten van de werkgroepen „Bevolkingsvraagstuk” en „Beperking Productie en Konsumptie” zijn er nog een be-

perkt aantal verkrijgbaar. Kosten: f 2,50 per set. Bij vooruitbetaling te voldoen door storting op gironummer 58 van de Humanistische Pers.

humanist

Verantwoordelijk voor de inhoud:

Hoofdbestuur H.V.

Eindredakteur: Directeur H.V.

Lay-out: Lumax Utrecht

Druk: Lumax Utrecht

Redaktie-adres:

Humanistisch Verbond

Oudegracht 152 Utrecht

Tel.: 030 - 31 81 45

Een teken van onze tijd

Wat geschiedde er met mij?

Ik spreek met jou alleen,

*En mijn woorden herhalen zich voorbij
de muren,*

En zij klinken in diezelfde minuut

In nabije bossen en verre wouden,

In de lage woningen der mensen

En op alle plaatsen waar branden woedden,

Overal tussen de levenden.

Weet je, in wezen is dit goed!

De afstand is geen hindernis

Noch voor de lach noch voor de zucht.

Wonderlijk is deze machtige echo!

Een teken van onze tijd.

Leonid Martynow (geboren 1905)

(Uit het Russisch vertaald door P. Krug).

Het gedicht spreekt over de macht van het geschreven woord in deze tijd, waarover de dichter zich verwondert. Ook al schreef hij zijn poëzie voor degenen met wie hij zich het meest verbonden voelt („ik spreek met jou alleen”), zij bereikt tallozen en weet de grenzen van ruimten en tijd te overwinnen.

in dit nummer:

In de marge
pag. 2

Hoofdbestuur
pag. 2

Wij stellen u voor
pag. 3

Coornherthuis, Humanistisch
Vormingscentrum voor militairen
pag. 4

Doorbraak in de ontwikkelings-
samenwerking
pag. 6

Nieuws uit de gemeenschappen
pag. 7

Nieuws van de H.S.H.B.
pag. 7

(Vervolg „Coornherthuis” van pag. 5)

Ieder wenst het proces van bevrijding, óók van de, nee juist van de ondergeschikte lagen in onze samenleving te bevorderen. Maar er is toch een weerstand tegen het vormingswerk, die andere oorzaken heeft.

„De deelnemers op vormingscentra worden gemanipuleerd” is een uitspraak die men meer dan eens kan horen. We moeten tenminste eerlijk bekennen dat de mogelijkheden tot manipulatie inderdaad aanwezig is. Ik kan als vormingswerker verkeerd slim zijn en een eigen idee willen brengen, misschien doe ik dat wel eens, onbewust. Je moet erop attent zijn dat dit gevaar bestaat. Niet dát je een mening geeft, maar het feit dat je dit soms voorbarig doet, is fout. Er zal ook wel eens iets gebeuren, dat achteraf gezien niet door de beugel kan; daar hoop ik dan zelfkritiek op te hebben. Echte supervisie is in het raadsliedenwerk en bij onze vorming door gebrek aan mankracht helaas niet mogelijk. De groep moet er ook attent op zijn. De mogelijkheid wordt geboden door middel van evaluatie of door de methodiek die gebruikt wordt. Bijvoorbeeld veelzijdige informatie in verschillende vormen met ruimte voor inbreng van eigen ervaring, gedachten, gevoelens.

De vormingswerker is zelf ook vaak informant en daar heb je het gevaar weer. We zijn echter niet altijd in de gelegenheid om van buiten informatie te laten komen. Het proces moet zich in de zeer korte tijd die we hebben verdichten en ik geloof dat de band met de vormingsleider daar een hulpmiddel bij kan zijn. Je kunt in ons werk niet alleen de rol spelen van begeleider van processen, maar wél moet ook de intelligentste deelnemer ervan overtuigd raken dat de vormingswerker verstandig is; men eist ook niet een deskundigheid op alle gebieden.

Het voornaamste is dat er een gebeuren op gang komt, dat van groep tot groep in verschillende vorm kan komen, maar dat juist als activiteit de gelegenheid schept inzichten te toetsen aan ervaringen en al doende weer beter inzicht te verwerven. Nou, dat is prachtig en lukt natuurlijk nooit helemaal. Maar er moet, zoals verwerking van onze ervaringen duidelijk aantoon, in elk geval naar worden gestreefd niet in de beschouwelijke sfeer te blijven steken.

Rollenspel, televisie, film, bandrecorder, interviewtechnieken, creatief werk, muziek, literatuur enz. kunnen alle dienstig zijn, mits ze geseneerd worden gebruikt, want ook bij óns is het niet het vele, maar het goede wat het doet.

Het is mijn stellige overtuiging dat je bij vormingswerk dient te kiezen voor de persoon, niet voor het bedrijf waar die persoon functioneel aan is verbonden. Maar die persoon staat in de gemeenschap, is daarmee verbonden, net als de vormingswerker trouwens.

Daarmee komt een tweede punt van groot belang. Vormingswerk zoals wij dat op het Coornherthuis bedrijven is ten nauwste gekoppeld aan een maatschappijvisie. Het is volgens mij nooit de vraag óf dat zo is, maar een feit dát het zo is.

De stellingname mag echter niet dogmatisch en andere visies uitsluitend zijn. Ons werk gebeurt ook vanuit een bepaalde en wel vanuit de (ongodsdienstig) humanistische levensovertuiging. Alweer helemaal niet bedenkelijk, als in voorkomende gevallen de een of andere godsdienstige benadering maar niet gebarrikeadeerd wordt.

De wens van mensen om zich in de maatschappij te kunnen ontplooien moet hen wel doen streven naar een maatschappij waarin dat mogelijk is. Je kunt het dus misschien het best zó stellen: vormingswerk richt zich via de persoon op de maatschappij. En daarmee zijn we aan een derde, heel moeilijk punt.

Vormingswerk heeft, als het goed is, in vele gevallen consequenties voor het bedrijf, in óns geval dus voor de krijgsmacht. De deelnemers komen gedeeltelijk tot een wat konstruktiever opstelling, maar die opstelling kan vanuit het bedrijf anders gezien worden. De leiding in de krijgsmacht beoordeelt heel wat zaken waar de dienstplichtigen mee aankomen als negatief. Dit komt vaak voort uit weerstand tegen veranderingen. Men vat dan de bemoeienissen van ondergeschikten op als bemoeizucht.

Hier en daar komt ook positiever waardering voor, doordat men de activiteiten weet te interpreteren als belangstelling voor het bedrijf. Ook een jongeman die het leger niet kan aksepteren, heeft meestal méér belangstelling voor het wel en wee van de krijgsmacht en de zaken van oorlog en vrede dan een onverschillig iemand die vindt dat het allemaal zijn tijd wel uit zal duren. Bij het inwerking stellen van onze intelligentie en ons gevoel blijken verschillende opstellingen vanuit diverse interesse- en belangenferen mogelijk. We mochten niet eens verwachten dat de visies gelijk zijn. Maar daardoor ontstaan natuurlijk wél wrijvingen.

Naar mijn mening zal er voor de naaste toekomst méér gestreefd moeten worden naar ontmoetingspunten voor die visies. Het gevaar in de krijgsmacht namelijk is dat verschillende categorieën militairen totaal los van elkaar aan vorming doen. Het Studie Centrum Militair Leiderschap, de Geestelijke Verzorging, de Vereniging van Dienstplichtige Militairen (om maar wat te noemen) hebben duidelijk onvoldoende contact met elkaar. Desnoods zou er een aantal confrontaties moeten plaatsvinden.

De beste plaats voor kontinu vormingswerk is misschien wel de kazerne. Momenten van bezinning kunnen dan op een vormingsinstituut wat uitgebreider plaatsvinden, maar start en following-up in de werksituatie.

Het gebeuren op het Coornherthuis staat los van het kader en de beroepsofficieren. Dat is bepaald niet alleen ónze schuld. Het is in een beginfase waarschijnlijk ook fout de categorieën dooreen te hutselen. Inzicht in de eigen positie mag eerst wel eens uitkristalliseren. Maar een humaner instelling wordt binnen een bedrijf toch niet optimaal bevorderd als we elkaar hoogstens zien zitten (overigens kan dat positief én negatief uitvallen), zonder dat enigerlei

Zojuist verschenen

bij MOUSSAULT'S
uitgeverij b.v., Baarn

W. C. FIEGE

Doen of laten ?

over de grondslagen
van het zedelijk
handelen

Prijs f 9,50

*de visie van een humanist op
de geestelijke crisis van de
Westerse mens en de weg
naar vrijheid*

uitwisselingen en vraagstelling aan elkaar mogelijkheid tot nadere verifikatie van onze beeldvorming biedt. De passiviteit van vele militairen (in alle categorieën) is óók een uiting van heilloze polarisatie, die voor niemand zoden aan de dijk zet.

Hopelijk is de lezer uit het bovenstaande duidelijk dat je als vormingswerker nogal moeilijk zit met de verantwoording tot hoever je moet en mag gaan met mensen die maar twee en een halve dag aanwezig zijn en dan weer terug gaan naar de werksituatie die op het Coornherthuis vaak aan de orde komt. Wat doe je als zeer jeugdige technisch-specialisten zojuist een meerjarig kontrakt hebben getekend en dus nu aan het bedrijf zijn gebonden? Wat doe je als jongemannen van opleidingsscholen een kaderfunctie voor hun dienstdadigheid ambiëren omdat ze dan beter betaald krijgen, meer faciliteiten hebben etc., terwijl ze in een aantal gevallen daarvoor dan maar alle kwesties wegdrücken omdat je anders helemaal zo gaat „balen”?

U moet maar even van mij geloven, dat het opheffen van de ethische vinger dan een averechtse uitwerking heeft. Reden om mij bovendien, dat er meestal géén following-up is en maar zelden enige voorbereiding op het vormingsgebeuren op het onderdeel. We moeten eerlijk bekennen dat vorming in de krijgsmacht (en in de burgermaatschappij?) nog een randverschijnsel is.

Het ontstellend tekort aan humanistische raadslieden snijdt ook een aantal mogelijkheden af die er voor andere geestelijke verzorgers wél liggen. Gelukkig zal het Humanistisch Verbond háár gewicht in de schaal leggen bij het klemmend verzoek dat de hoofdraadsman heeft gedaan om toewijzing van meer raadslieden.

Mocht u meer willen weten over humanistisch vormingswerk in de strijdkrachten, dan kunt u dat onder andere vinden in „Humanistische Geestelijke Verzorging in de Strijdkrachten nu en straks”, „Raadslieden schrijven” en „Mens en Krijgsmacht” (uitgaven van het Bureau Hoofdraadsman, Hoofdstraat 84, Driebergen).

Arjen Struik